ФЕДЕРАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ

ПРЕЗИДІЯ

П О С Т А Н О В А

20.04.2021 м. Київ № П–34–16

Про стан безпеки праці та захист здоров'я працівників в умовах пандемії COVID-19

Становище найманих працівників, інтереси яких представляє ФПУ, з кожним роком ще більше ускладнюється. Профспілки неодноразово зверталися до Уряду з вимогою та пропозиціями вжити необхідних заходів щодо виправлення надзвичайної ситуації з безпекою праці та належним захистом здоров'я працівників, що склалася в Україні.

Під гаслами дерегуляції і децентралізації останніми роками в Україні відбувається руйнація існуючої системи державного захисту та організаційно-правового механізму реалізації конституційних прав працівників у сфері охорони праці, який напрацьовувався десятиліттями.

Реалії такі, що зміст і спрямованість діяльності держави на сьогодні визначаються виключно у напрямі обмеження прав та державних гарантій соціального захисту працівників. Кабінет Міністрів України фактично усунувся від свого головного обов'язку щодо утвердження і забезпечення прав і свобод людини, збереження її життя та здоров'я, які згідно з Конституцією України є найвищою соціальною цінністю держави. Такі дії Уряду не наближують Україну до цілей, визначених Угодою про асоціацію з ЄС, а навпаки, віддаляють її від них.

Економічна і соціальна криза в Україні, викликана, зокрема, й світовою пандемією COVID-19, ще більше поглибила кризу і в сфері безпеки праці, випадки травмування працівників стали траплятися частіше, а наслідки їх – тяжчі.

Так, за 2020 рік кількість нещасних випадків на виробництві, порівняно з 2019 роком, збільшилась на 58%, а кількість нещасних випадків зі смертельним наслідком – на 55%.

Загалом, порівняно з 2019 роком у 7 разів збільшилась кількість нещасних випадків на роботі, включаючи гострі професійні захворювання, в тому числі на COVID-19. Кількість повідомлень про такі випадки і професійні захворювання зі смертельними наслідками збільшилась на 25% (з 1228 до 1541). Однак, страховими випадками було визнано лише 16,3% несмертельних і 42,4% смертельних випадків, що позбавляє права працівників на отримання страхових виплат від Фонду соціального страхування і відновлення їх здоров'я, залишає працівника без засобів для існування та лікування.

Профспілки також стурбовані високими рівнями захворюваності та смертності, спричиненими COVID-19, особливо серед медичних працівників, які перебувають в умовах підвищеного ризику. Кількість медичних працівників, інфікованих COVID-19, за час пандемії складає в середньому 20% від усіх захворілих в Україні. Кожен п'ятий інфікований в Україні – працівник медзакладу. Це найбільший показник порівняно з країнами ЄС та світу, де він не перевищує 10%. Серед причин, що зумовлюють поширення захворювання серед медпрацівників, передусім можна виділити недостатні дії Уряду в умовах надзвичайної ситуації в Україні, спричиненої пандемією, неналежне фінансове забезпечення медичних закладів на проведення заходів із запобігання поширенню захворюваності на COVID-19, яке має здійснюватись коштом державного та місцевих бюджетів та бути передбаченим саме на ці цілі, відсутність чіткого плану дій медичного закладу, порушення визначеного маршруту пацієнта та стандартів ведення пацієнтів, недостатня кількість та якість засобів індивідуального захисту медиків від COVID-19. Поряд з цим, через надмірне навантаження медпрацівників нині існує гостра потреба у подоланні зростаючого рівня стресу й емоційного виснаження медичних та соціальних працівників, необхідність надання їм психологічної та соціальної допомоги з реабілітації та відновлення їх здоров'я, запобігання емоційному вигоранню на роботі.

Однак, замість дієвих державних заходів, спрямованих на покращення захисту життя і здоров'я працівників в умовах надзвичайної ситуації в Україні, спричиненої пандемією, подолання її наслідків, упередження аварій, нещасних випадків та захворюваності, під виглядом дерегуляції у сфері охорони праці руйнується вся система державного управління та належного захисту прав працівників у сфері охорони праці. З'явилися низка урядових законопроєктів, де значно звужено трудові права працівників, їх належний соціальний захист, зокрема вилучено права працюючих у важких та шкідливих умовах праці на пільги і компенсації, регулювання цих питань у колективних договорах. Також відбуваються спроби виключити норми щодо права працівників на захист їх прав профспілками, представлення їх інтересів у перемовинах з роботодавцями та державними органами, права профспілок на здійснення заходів громадського контролю за додержанням законодавства та прав працівників у сфері охорони праці тощо.

Така ситуація в поєднанні з масштабним наступом на права трудящих та профспілок, зокрема щодо захисту життя і здоров'я працюючих, потребує від членських організацій ФПУ більш активних дій. Набуває особливо важливого суспільного значення повернення в суспільстві поваги до людини праці та належний захист її життя та здоров'я. Це спільне завдання сторін соціального діалогу, але без постійних активних дій профспілок його реалізація може не відбутися.

Для істотного поліпшення профспілками роботи в сфері охорони праці необхідно підвищити ефективність використання наявного кадрового потенціалу технічної інспекції праці профспілок та можливості профспілкових виборних органів різних рівнів, постійно контролювати негативні процеси у сфері безпеки праці, своєчасно й активно впливати на їх перебіг, кваліфіковано

й ефективно захищати права спілчан, особливо в умовах надзвичайної ситуації, спричиненої пандемією COVID-19.

Враховуючи негативні явища у сфері охорони праці, спричинені пандемією COVID-19, Міжнародна організація праці запропонувала відзначити 28 квітня 2021 року Всесвітній день охорони праці під гаслом «Передбачати, готуватися та реагувати на кризи – інвестуймо зараз у стійкі системи безпеки та здоров'я на роботі (БЗР)», у заходах якого активну участь братимуть і профспілки.

З метою підвищення захисної ролі профспілок у справі збереження життя і здоров'я спілчан у сучасних умовах, Президія Федерації професійних спілок України

ПОСТАНОВЛЯЄ:

1. Узяти до відома Інформацію про стан охорони праці та захист прав працівників у цій сфері (додаток 1).

2. Схвалити Заяву Федерації професійних спілок України щодо безпеки і здоров'я працівників в умовах пандемії COVID-19 (додаток 2).

3. Керівництву Федерації профспілок України продовжити роботу щодо відстоювання прав працівників на безпечні умови праці, належний соціальний захист, вживати вичерпних заходів щодо недопущення скасування або звуження змісту й обсягу цих прав, зокрема під час опрацювання законопроєкту «Про безпеку та здоров'я працівників», підготовленого Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України.

4. Рекомендувати керівникам членських організацій ФПУ:

– посилити заходи щодо захисту прав членів профспілок у сфері охорони праці, їх життя і здоров'я в умовах надзвичайної ситуації в Україні, спричиненої пандемією COVID-19;

– забезпечити в системі профспілкових органів єдиний скоординований підхід до організації громадського контролю за додержанням роботодавцями законодавства про охорону праці, ефективний та кваліфікований захист членів профспілок у цій сфері, підбір та якісне сучасне навчання уповноважених представників профспілок з питань охорони праці;

– не допускати випадків відмови в наданні допомоги працівникам щодо захисту їх прав у сфері охорони праці через відсутність у складі всеукраїнських профспілок і територіальних профоб'єднань, а також їх членських організацій технічних інспекторів праці або уповноважених представників профспілок з питань охорони праці;

– провести роботу щодо зміцнення кадрового складу технічних інспекцій праці всеукраїнських профспілок і територіальних профоб'єднань за рахунок профспілкового бюджету, в тому числі шляхом кооперації коштів. У разі неможливості введення до штату посади технічного інспектора праці у зв'язку із складним фінансовим становищем визначати уповноважену особу з питань охорони праці (представника з питань охорони праці відповідної профспілки) з обов'язковим проходженням відповідного навчання та перевірки знань;

– узяти активну участь у заходах з відзначення Всесвітнього дня охорони праці в Україні у 2021 році та вшанування пам'яті загиблих на виробництві.

5. Доручити Прес-центру ФПУ висвітлити участь профспілок у заходах з відзначення Всесвітнього дня охорони праці в Україні на Офіційному веб-сайті ФПУ, в газеті «Профспілкові вісті» та інших ЗМІ.

6. Контроль за виконанням постанови покласти на заступника Голови ФПУ Драп'ятого Є.М.

Голова ФПУ **Г.В. Осовий**

Надіслано: керівництву ФПУ, членським організаціям ФПУ, структурним підрозділам апарату ФПУ. Підприємству «Профінформ», канцелярії.

Додаток 1
до постанови Президії ФПУ
від 20.04.2021 № П-34-16

ІНФОРМАЦІЯ
про стан охорони праці та захисту прав працюючих у цій сфері

В умовах економічної кризи, викликаної, зокрема, й світовою пандемією COVID-19, в Україні склалася **надзвичайна ситуація з безпекою та умовами праці, охороною здоров'я працівників** на більшості підприємств, особливо середнього і малого бізнесу.

За останні роки кількість працюючих в умовах, що не відповідають встановленим нормам з охорони праці, зросла **до 30% від загальної чисельності працівників та складає майже 3 млн людей.**

У середньому в шкідливих та небезпечних умовах праці на сьогодні працює **майже кожен третій робітник**.

Більш ніж 70% підприємств України не відповідають вимогам норм безпеки, гігієни праці та санітарних правил, зокрема щодо функціонування на них систем опалення, вентиляції, освітлення та роботи санітарно-побутових приміщень тощо.

Головним показником стану охорони праці на підприємствах України є рівень виробничого травматизму.

Відповідно до аналізу стану виробничого травматизму в Україні, проведеного Державною службою України з питань праці, за 2020 рік **кількість нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом,** порівняно з 2019 роком, **збільшилась на 58%,** або на 2245 нещасних випадків (на підприємствах України у 2020 році травмовано 6121 особу, у 2019 році – 3876 осіб), а **кількість нещасних випадків зі смертельним наслідком, пов'язаних з виробництвом, збільшилась на 55%,** або на 231 нещасний випадок (на підприємствах України у 2020 році смертельно травмовано 653 особи, у 2019 році – 422 особи).

Аналіз причин нещасних випадків зі смертельним наслідком у 2020 році свідчить, що найбільша їх кількість сталась з організаційних причин – 318 працівників, або 49% від усієї кількості загиблих внаслідок нещасних випадків зі смертельним наслідком, пов'язаних з виробництвом. Через психофізіологічні причини загинули 296 працівників, або 45%. З технічних причин загинули 39 працівників, або 6%.

Серед подій, що призвели до настання нещасних випадків зі смертельним наслідком у 2020 році, переважають: погіршення стану здоров'я (288 осіб, або 44% від загальної кількості загиблих внаслідок нещасних випадків зі смертельним наслідком, пов'язаних із виробництвом); дорожньо-транспортні пригоди та наїзди транспортного засобу; падіння, обрушення, обвалення предметів, матеріалів, породи, ґрунту тощо; падіння потерпілого; ураження електричним струмом; дія предметів та деталей, що рухаються, розлітаються, обертаються; дія шкідливих і токсичних речовин; навмисне вбивство; утоплення; вибух; пожежа.

Найбільше зростання виробничого травматизму спостерігається у соціально-культурній сфері. Так, протягом 2020 року в зазначеній галузі сталися 3493 нещасні випадки та гострі професійні захворювання, пов'язані з

виробництвом (проти 924 у 2019 році), кількість смертельних нещасних випадків, пов'язаних з виробництвом, склала у 2020 році 323 (проти 63 у 2019-му).

Такий ріст травматизму викликаний насамперед пандемією COVID-19 та значною кількістю працівників закладів охорони здоров'я, які інфікувалися гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, під час виконання трудових обов'язків.

Станом на 31.12.2020 до Держпраці надійшли 35040 повідомлень про випадки інфікування медичних працівників гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, з яких 411 повідомлень про випадки смерті.

Завершено розслідування 9159 випадків, з них у 2558 випадках встановлено зв'язок захворювання з виробництвом, у 6601 випадку не встановлено зв'язку захворювання з виробництвом.

Завершено розслідування 213 випадків смерті медичних та інших працівників закладів охорони здоров'я внаслідок інфікування COVID-19, за результатами яких у 65 випадках встановлено зв'язок смерті з умовами праці, у 148 випадках відповідного зв'язку не встановлено.

На жаль, роботу більшості комісій з розслідування гострих професійних захворювань внаслідок інфікування COVID-19 було продовжено у зв'язку з несвоєчасним наданням лабораторними центрами Міністерства охорони здоров'я України результатів епідеміологічних розслідувань та висновків лікаря профпатолога.

Такі затримки у проведенні розслідувань мають вкрай негативні наслідки, оскільки потерпілі не одержують гарантовані їм державою відшкодування шкоди від Фонду соціального страхування України, належної своєчасної медичної допомоги на відновлення їх здоров'я.

Необхідно зазначити, що за наполяганням профспілок, постановою Кабінету Міністрів України № 1 від 05.01.2021 «Деякі питання розслідування випадків смерті окремих категорій медичних працівників» внесено зміни до Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 року № 337, в частині спрощення процедури розслідування випадків смерті медичних працівників внаслідок інфікування коронавірусною хворобою.

Ріст кількості нещасних випадків у 2020 році також спостерігався на підприємствах енергетики, транспорту, зв'язку та газової промисловості.

До територіальних органів Держпраці надійшло 2333 повідомлення про випадки хронічних професійних захворювань у працівників. За результатами проведених розслідувань складено 2098 актів розслідування за формою П-4.

На жаль, офіційна статистика, облік кількості нещасних випадків на виробництві, що здійснюють Держпраці та Фонд соціального страхування, не відображають фактичного стану безпеки праці та рівня травматизму в Україні. Значну частку нещасних випадків на виробництві приховують від розслідування та обліку, реєструються в основному нещасні випадки з тяжкими та смертельними наслідками, які вже не можна приховати. І навіть з кількості цих зареєстрованих випадків під час розслідування майже 40% випадків не визнаються комісіями

пов'язаними з виробництвом, що позбавляє працівників права на належні їм страхові виплати та відновлення здоров'я.

Фактичний рівень виробничого травматизму та умови праці в Україні залишаються значно гіршими, ніж у країнах Європейського Союзу, а за рівнем смертності на виробництві Україна випереджає всі країни ЄС.

Значну роль у захисті прав працівників у сфері охорони праці відіграють профспілки. Керуючись нормами Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» та Закону України «Про охорону праці», технічні інспектори праці та представники профспілок з питань охорони праці територіальних профоб'єднань та всеукраїнських профспілок протягом 2020 року здійснювали ефективний та дієвий громадський контроль за дотриманням на підприємствах, в установах та організаціях законодавства про охорону праці, а також брали активну участь у роботі комісій (спеціальних комісій) з розслідування нещасних випадків та професійних захворювань.

З метою упередження порушення прав працівників на безпечні та здорові умови праці представниками територіальних профоб'єднань та всеукраїнських профспілок за 2020 рік проведено близько **6500** обстежень (перевірок) підприємств, організацій або їх окремих підрозділів щодо дотримання роботодавцями законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці та належного захисту життя і здоров'я працівників.

Під час проведених перевірок технічними інспекторами праці та представниками з питань охорони праці профспілок виявлено **28600** порушень вимог законодавства України з питань охорони праці, з яких усунуто **26200,** що **складає 92%.**

За проведеними в ЄС дослідженнями, 7–8 виявлених та усунутих порушень з охорони праці зберігають ОДНЕ життя людини праці.

Протягом 2020 року на вимогу представників профспілок, з метою усунення загрози для життя та здоров'я працюючих, було призупинено на необхідний для усунення цих загроз час роботу майже **800** машин, механізмів, устаткування, виробничих дільниць, цехів тощо.

Важливим завданням представника профспілки з охорони праці є участь у розслідуванні нещасних випадків та професійних захворювань працівників, головною метою якого є захист прав потерпілого, недопущення безпідставного звинувачення працівника у настанні нещасного випадку та забезпечення соціального захисту потерпілого або членів його родини.

Так, протягом 2020 року представники територіальних профоб'єднань та всеукраїнських профспілок взяли участь у розслідуванні близько 4,5 тис. нещасних випадків, гострих професійних захворювань, та участь у комісіях з розслідування більш ніж 2 тис. випадків професійних захворювань працівників, що сталися з членами профспілок. З них, за результатами роботи комісій з розслідування та позиції представників профспілок, визнано пов'язаними з виробництвом близько 70%. Це, в свою чергу, дає право потерпілому та членам його родини на отримання медичних послуг та відновлення його здоров'я, а також страхових виплат за рахунок Фонду соціального страхування України.

Також завдяки активній позиції профспілок у більшості випадків позитивно вирішуються питання щодо зняття безпідставних звинувачень потерпілих у

настанні нещасних випадків, що усуває загрози позбавлення їх права на отримання страхових виплат або зниження їх розміру, допомагає виявити докорінні причини нещасних випадків та усунути небезпеки настання таких випадків у подальшому.

Щорічно технічні інспектори праці та інші представники профспілок з охорони праці розглядають близько 10 тис. звернень від членів профспілок щодо безпеки та умов праці, порушення порядку проведення розслідування нещасних випадків та профзахворювань. На вимогу відповідних профспілкових організацій та їх об'єднань майже 90% питань, що порушуються у вказаних зверненнях, вирішуються на користь працівників.

За даними звітів про роботу членських організацій ФПУ у сфері охорони праці за 2020 рік, загальна чисельність безпосередньо технічних інспекторів праці профспілок склала 170 осіб (зменшення в порівнянні з 2019 роком на 5 осіб), в тому числі:

21 технічний інспектор праці у штаті територіальних профоб'єднань (з мінімально необхідних 25),

53 технічні інспектори праці у штаті центральних апаратів всеукраїнських (галузевих) профспілок;

92 технічні інспектори праці у штатах територіальних організацій всеукраїнських (галузевих) профспілок (обласного, районного та місцевого рівнів);

4 технічні інспектори праці у штаті апарату ФПУ.

Разом з цим, за даними звітів за 2020 рік, тільки у 10 із 45 всеукраїнських (галузевих) профспілок (з тих, хто надав звіти) існують за штатними розписами і фактично працюють технічні інспектори праці, а саме:

- Профспілці працівників атомної енергетики та промисловості України,
- Профспілці працівників вугільної промисловості України,
- Профспілці працівників енергетики та електротехнічної промисловості України,
- Профспілці працівників житлово-комунального господарства, місцевої промисловості, побутового обслуговування населення України,
- Профспілці працівників лісового господарства України,
- Профспілці трудящих металургійної і гірничодобувної промисловості України,
- Профспілці робітників морського транспорту України,
- Профспілці працівників нафтової і газової промисловості України,
- Профспілці працівників споживчої кооперації України,
- Всеукраїнській профспілці «Футбол України».

Така чисельність технічних інспекторів праці на сьогодні складає **тільки 23% від необхідного мінімального забезпечення її кадрового складу** для всіх 45 всеукраїнських (галузевих) профспілок – членських організацій ФПУ.

Разом з цим, у штаті центральних апаратів всеукраїнських (галузевих) профспілок, де відсутні технічні інспектори праці, обрано та виконують повноваження 17 осіб – представників профспілок з питань охорони праці за сумісництвом, але, на жаль, у вільний час від основної роботи за своєю основною посадою.

На рівні обласних, міських і районних організацій галузевих профспілок громадський контроль здійснюють близько 2 тис. представників профспілок.

На виробничому рівні громадський контроль за законодавством про охорону праці та соціальних захист потерпілих на виробництві здійснюють майже 36 тис. представників профспілок з питань охорони праці.

На сьогодні відсутні посади технічних інспекторів праці у 4 територіальних профоб'єднаннях: Київській обласній раді профспілок, Федерації профспілок Кіровоградської області, Полтавській та Чернівецькій обласних радах профспілок. Однак, у цих профоб'єднаннях призначено представників з питань охорони праці, які здійснюють відповідні повноваження, поєднуючи їх виконання з основною роботою.

Частина технічних інспекторів праці переведені і працюють на 0,5 ставки (територіальних профоб'єднань Закарпатської, Одеської, Черкаської, Чернігівської, Рівненської, Тернопільської областей, профспілок працівників лісових господарств, ЖКГ, авібудівників та ін.), а в деяких випадках взагалі на громадських засадах (територіальних профоб'єднань Київської, Кіровоградської областей та ін.).

У деяких членських організаціях повноваження технічних інспекторів праці додали до повноважень правових інспекторів праці, заступників голів, керівників структурних підрозділів та інших працівників, які не обізнані в цих питаннях, не мають необхідної освіти, навчання та практичних навичок, що є неприпустимим згідно законодавства про охорону праці, а також знижує ефективність та якість надання спілчанам необхідної допомоги із захисту їх прав у сфері охорони праці.

Така ситуація не сприяє виконанню профспілками своїх статутних зобов'язань, однієї з найбільш важливих правозахисних функцій – захисту життя та здоров'я працівників, їх конституційних прав на безпечні і здорові умови праці, а також здійсненню громадського контролю у цій сфері шляхом перевірок, виявлення порушень, усунення небезпек і упередження аварій і травмування працівників, а також захисту прав членів профспілок, які постраждали внаслідок нещасних випадків на виробництві і профзахворювань, та сімей загиблих працівників.

Узагальнені звіти про результати роботи технічних інспекторів праці та інших представників профспілок з питань охорони праці за 2020 рік до ФПУ **надали лише 48 всеукраїнських (галузевих) профспілок та територіальних профоб'єднань із 70, що входять до ФПУ,** а саме: 23 із 25 територіальних профоб'єднань та 25 із 45 всеукраїнських профспілок, що становить лише 57%. Тому узагальнені дані про роботу всіх членських організацій ФПУ щодо здійснення захисних повноважень у сфері охорони праці є неповними, що недостатньою мірою відображає фактичний стан роботи профспілок у цій сфері.

Не надали звіти за формою № ТІ-2 за 2020 рік:

– 2 територіальні профоб'єднання:

Херсонська обласна міжгалузева рада профспілок,

Федерація профспілок Луганської області.

– 20 всеукраїнських (галузевих) профспілок:

Профспілка працівників автомобільного транспорту та шляхового господарства України,

Всеукраїнська професійна спілка працівників банківських і фінансових установ,
Профспілка працівників будівництва і промисловості будівельних матеріалів України,
Профспілка працівників газових господарств України,
Профспілка працівників культури України,
Профспілка працівників лісових галузей України,
Профспілка працівників машинобудування та металообробки України,
Профспілка працівників охорони здоров'я України,
Всеукраїнська профспілка адвокатів України,
Профспілка працівників Пенсійного фонду України,
Профспілка працівників інноваційних і малих підприємств України,
Профспілка працівників радіоелектроніки та машинобудування України,
Профспілка працівників рибного господарства України,
Українська профспілка працівників річкового транспорту,
Профспілка працівників суднобудування України,
Професійна спілка таксистів України,
Профспілка працівників текстильної та легкої промисловості України,
Всеукраїнська профспілка працівників і підприємців торгівлі, громадського харчування та послуг,
Всеукраїнська незалежна профспілка працівників транспорту,
Українська федерація профспілкових організацій – профспілка працівників підприємств з іноземними інвестиціями, господарських товариств, організацій та установ.

Разом з тим, слід зазначити, що незважаючи на активну діяльність технічних інспекторів праці та інших представників профспілок з питань охорони праці, їх зусиль вкрай недостатньо для того, щоб суттєво впливати на ситуацію з охороною праці. Масштаби порушень законодавства, прав працівників і профспілок у цій сфері з кожним роком зростають, а особливо шалених обертів набули поточного року.

У таких умовах профспілкам України слід згуртуватися і вжити заходів щодо посилення кадрового складу технічної інспекції праці та інших представників профспілок з питань охорони праці, докласти зусиль з активізації своїх можливостей, контролювати негативні процеси у сфері праці й ефективно впливати на їх перебіг.

Попри економічну кризу, викликану, зокрема, й світовою пандемією COVID-19, зменшення обсягу промислового виробництва, скорочення чисельності профспілкових об'єднань, протиправні дії Уряду в рамках дерегуляційних заходів, начебто з метою зниження тиску на бізнес, лібералізацію трудового законодавства, зниження соціального захисту працівників, наступ на трудові права та права профспілок, профспілки не повинні допустити подальшого поглиблення негативної тенденції щодо скорочення штату технічних інспекторів праці у профспілкових організаціях, у тому числі на місцевому рівні.

2021 рік є ключовим роком для сфери охорони праці.

Відповідно до **Національної стратегії у сфері прав людини,** затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021, однією із

стратегічних цілей є функціонування ефективних механізмів для реалізації та захисту права кожного в Україні на працю, достатній життєвий рівень та належний соціальний захист. Завданнями, спрямованими на досягнення зазначеної цілі, зокрема, є забезпечення ефективної реалізації права працівників на безпечні та здорові умови праці й **удосконалення законодавства України у сфері охорони праці і здоров'я працівників.**

Планом законодавчої роботи Верховної Ради України на 2021 рік, затвердженим Постановою Верховної Ради України від 02.02.2021 № 1165-IX, **Планом заходів щодо реалізації Концепції реформування системи управління охороною праці** в Україні, затвердженим Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 989-р, **Планом пріоритетних дій Уряду на 2021 рік,** затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 № 276-р, передбачено розробку та ухвалення Закону України «Про безпеку праці та здоров'я працівників» (нова редакція Закону України «Про охорону праці»), метою якого є вдосконалення законодавства у цій сфері, визначення нових правових, організаційних, економічних та соціальних засад безпеки праці та здоров'я працівників в Україні, регулювання соціально-трудових відносин, запровадження національної системи запобігання виробничим ризикам.

Представників СПО об'єднань профспілок та ФПУ включено до складу робочої групи з опрацювання законопроєкту «Про безпеку праці та здоров'я працівників», розробленого Мінекономіки.

Профспілкова сторона категорично не погодила законопроєкт у редакції Мінекономіки як такий, що порушує конституційні права працюючих, суттєво обмежує і знижує їх соціальний захист, скасовує права працівників, зайнятих на роботах зі шкідливими умовами праці, на захист їх здоров'я, пільги і компенсації, а також скасовує права профспілок на здійснення громадського контролю у цій сфері та на належний захист працюючих. Відповідні висновки, пропозиції та зауваження профспілкової сторони направлено до Мінекономіки. Наразі робота над законопроєктом триває, зокрема в робочій групі, що створена СПО об'єднань профспілок.

Також профспілки наполягають на ратифікації таких конвенцій Міжнародної організації праці, як: № 121 від 1964 року про допомогу у випадках виробничого травматизму; № 152 від 1979 року про техніку безпеки та гігієну праці на портових роботах; № 167 від 1988 року про безпеку та гігієну праці у будівництві; № 187 від 2006 року про основи, які сприяють безпеці та гігієні праці, що відображено у **пункті 3.14 Генеральної угоди про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2019–2021 роки.**

До слова, станом на 31.12.2020 в Україні вже ратифіковано 71 конвенцію МОП, зокрема 8 фундаментальних конвенцій, 4 пріоритетні конвенції та 59 із 177 технічних конвенцій.

Додаток 2
до постанови Президії ФПУ
від 20.04.2021 № П–34–16

ЗАЯВА
Федерації професійних спілок України
щодо безпеки і здоров'я працівників в умовах пандемії COVID-19

Пандемія COVID-19 показала на практиці, наскільки важливими є питання безпеки і здоров'я працівників, які своєю працею створюють економічний потенціал держави, і наскільки серйозними можуть бути її економічні втрати, якщо цим питанням не приділяти належної уваги.

Уже більше року Україна, як і більшість країн світу, потерпає від пандемії коронавірусної хвороби, балансуючи між необхідністю зупинити її поширення, зберігши життя і здоров'я людей, та загрозою непоправних економічних втрат.

Ще до початку пандемії COVID-19 стан безпеки праці й охорони здоров'я працівників в Україні визначався як вітчизняними, так і зарубіжними експертами, як вкрай незадовільний та один з найгірших серед європейських країн. Пандемія ще більше загострила і продовжує загострювати ситуацію, висвітлюючи глибину і масштаби накопичених і нових проблем у вказаній сфері. Це добре видно за результатами 2020 року, коли, порівняно з 2019 роком, у 7 разів збільшилась кількість нещасних випадків на роботі, включаючи гострі професійні захворювання серед працівників, про які надійшли повідомлення Фонду соціального страхування і Державної служби України з питань праці (з 5820 до 40737). Кількість повідомлень про вказані випадки і професійні захворювання із смертельними наслідками збільшилась на 25% (з 1228 до 1541). Однак, страховими було визнано лише 16,3% несмертельних і 42,4% смертельних випадків.

Із повністю розслідуваних 213 випадків смерті працівників зв'язок з виконуваною роботою було визнано лише у 65 випадках. Однією з причин такого стану є та обставина, що вирішальну роль у встановленні зв'язку смерті працівника медичного закладу з діагнозом COVID-19 відіграють результати епідеміологічного розслідування та висновок лікаря профпатолога, які надаються комісіям спеціального розслідування лабораторними центрами МОЗ часто невчасно, а самі епідеміологічні розслідування проводяться здебільшого формально. Із цих причин Держпраці продовжила на 2021 рік роботу 133 спеціальних комісій, утворених нею у 2020 році. Крім цього, незважаючи на прийняті законодавчі норми щодо компенсації виплат сім'ям померлих медпрацівників, на практиці їх домогтися надзвичайно складно і довго, а інколи навіть неможливо. Це нівелює соціальні гарантії, передбачені законодавством, породжує соціальну напругу і недовіру до влади серед працівників медичної сфери і членів їх сімей.

Станом на 13 квітня 2021 року за весь період пандемії в Україні захворіли 1872785 осіб, одужали 1430234, летальних випадків зареєстровано 37758, вакциновано 388401 особу, з яких лише 5 вакциновано повністю (отримали 2 дози).

Серед працівників закладів охорони здоров'я захворювання на COVID-19 підтверджено у 78493 працівників, з яких 726 померли. Однією з причин такої кількості захворювань працівників медичних закладів є порушення вимог чинного законодавства з охорони праці щодо забезпечення їх дієвими засобами індивідуального захисту (ЗІЗ), які повинні відповідати ступеню існуючих ризиків для життя і здоров'я працівників. Затверджені МОЗ України «Стандарти медичної

допомоги «Коронавірусна хвороба (COVID-19)» замість посилення вимог до норм ЗІЗ передбачають лише рекомендації з їх раціонального використання.

Високий рівень смертності серед медичних працівників, викликаний COVID-19, нестача медичних кадрів, яку спричинила неефективна оптимізація і комерціалізація медичних закладів, недостатнє фінансування галузі поряд з фактами неповного використання виділених бюджетних коштів та інші негативні наслідки непрофесійного управління галуззю за останні 5 років не можуть не викликати справедливих претензій до влади з боку як медичних працівників, так і громадян України – отримувачів медичних послуг. Існує гостра необхідність у боротьбі із зростаючим рівнем стресу і емоційного виснаження медичних і соціальних працівників. Багато хто з них втомився і все частіше замислюється про залишення професії, а дехто виїхав працювати за кордон.

Незважаючи на ці складні економічні, епідемічні і морально-психологічні умови, сотні тисяч медичних і соціальних працівників ведуть щоденну боротьбу за життя і здоров'я українців. Висловлюємо їм велику повагу і найщиріші слова подяки за цю титанічну працю і жертовність. Водночас віддаємо шану пам`яті тим, хто віддав своє життя, захищаючи і рятуючи життя інших.

Європейська моніторингова комісія глобальних профспілок вважає, що лише державні, некомерційні служби охорони здоров'я і соціального забезпечення можуть ефективно справлятися із серйозними кризами у сфері охорони здоров'я, забезпечувати доступ до медичних послуг усіх громадян, незалежно від їх економічного стану. Один з основних уроків пандемії COVID-19 полягає в тому, що сфера охорони здоров'я повинна бути державною, її як ніколи необхідно захищати від комерціалізації і приватизації. Ніхто не повинен наживатися на людському горі.

Закликаємо Уряд, органи місцевої влади, роботодавців, керівників медичних установ, комунальних, пенітенціарних та інших установ і служб громадського обслуговування організувати системну роботу для фізичного і соціального захисту працівників, у тому числі медичних і соціальних служб. Врахувати професійні ризики, посилені пандемією COVID-19, та запровадити відповідні заходи і програми профілактики інфекцій та інфекційного контролю. Збільшити інвестиції в системи охорони здоров'я і соціального забезпечення, оплату праці і створення безпечних умов, забезпечити фінансування «ковідного» фонду та адекватне укомплектування медичними кадрами закладів охорони здоров'я. Організувати вчасну, доступну і якісну вакцинацію першочергово для осіб, які перебувають на першій лінії порятунку хворих і лікування громадян. Розробити і подати на затвердження парламенту Державну програму поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища в Україні та Національну програму з питань безпеки і здоров`я медичних працівників.

Об'єднавши зусилля, зупинимо пандемію та збережемо життя і здоров'я наших громадян!

Федерація професійних спілок України